

Десять цікавих фактів про НАТО

- 1. Центр міжнародної безпеки.** Організація Північноатлантичного договору (НАТО) є однією з провідних міжнародних інституцій. Це військово-політичний альянс 28 країн Європи і Північної Америки. Усі рішення в рамках Альянсу ухвалюються за принципом консенсусу. Кожна країна-член, попри її розміри, має однакове право голосу, коли йдеться про обговорення й ухвалення рішень. Держави-члени віддані принципам особистої свободи, демократії, поваги до прав людини і верховенства права. Ці цінності покладено в основу трансатлантичного зв'язку НАТО.
- 2. Колективна оборона.** Першорядне завдання Альянсу полягає у забезпеченні захисту і оборони території й населення держав НАТО. Стаття 5 Вашингтонського договору – засновницького статуту НАТО – регламентує завдання НАТО із гарантування колективної оборони. У ній стверджується, що напад на одного з членів Альянсу вважатиметься нападом на них усіх. Статтю 5 було введено в дію лише одного разу в історії Альянсу, а саме: 12 вересня 2011 року, наступного дня після здійснення терористичних актів проти Сполучених Штатів Америки.
- 3. Командна структура НАТО.** НАТО має єдину постійнодіючу структуру військового командування, у якій задіяно військовий і цивільний персонал з усіх держав – членів Альянсу. В Альянсі існують два верховних командування стратегічного рівня (Оперативне командування ОЗС НАТО у Монсі, Бельгія, і Командування ОЗС НАТО з питань трансформації у Норфолку, США). Цим стратегічним командуванням підпорядковано два Об'єднані командування ОЗС НАТО (у Брунссумі, Нідерланди, і Неаполі, Італія), здатних розгортати війська й керувати військовими операціями. До складу командної структури також входить Об'єднане командування ВПС НАТО у Рамштайні, Німеччина, Об'єднане командування Сухопутних військ в Ізмірі, Туреччина, і Об'єднане командування ВМС у Нортвуді, Велика Британія.
- 4. Постійнодіючі сили.** НАТО має низку підрозділів збройних сил, які несуть бойове чергування, забезпечуючи у такий спосіб постійний внесок у колективну оборону Альянсу. До складу цих сил входять чотири постійних угруповання ВМС НАТО, готові миттєво відреагувати у разі потреби. До того ж НАТО має об'єднану систему протиповітряної оборони, яка поєднує національні системи ППО окремих країн й до складу якої входять також засоби НАТО із протидії балістичним ракетам. Альянс також запроваджує низку операцій із патрулювання повітряного простору, тобто винищувачі Альянсу постійно контролюють повітряний простір країн-членів, які не в змозі робити це самостійно. Літаки НАТО нині цілодобово захищають повітряний простір Албанії, Естонії, Латвії, Литви і Словенії.
- 5. Збройні сили і військова техніка.** На користь НАТО працює те, що Альянс в змозі об'єднувати військовий досвід і потенціал окремих держав-членів: чи то бронетехніку, чи підводні човни, чи винищувачі. Коли Альянс ухвалює рішення про проведення спільної операції, то відповідно звертається до держав-членів із запитом про виділення підрозділів і військової техніки, які на відповідний період передаються під командування НАТО. Особовий склад, залучений до операції НАТО, вважається «збройними силами НАТО», точніше, це – багатонаціональні сили з країн – членів НАТО, а у деяких випадках – з країн-партнерів й інших держав, які побажали виділити війська. Єдиний військовий ресурс у власності НАТО – це літаки раннього радіолокаційного виявлення і спостереження (АВАКС). Із 2018 року НАТО матиме у розпорядженні також п'ять літаків-розвідників «Global Hawk». Процес об'єднання сил і засобів на прохання Альянсу для проведення операції часто називають процедурою «формування сил».
- 6. Бюджет НАТО.** Усі країни-члени роблять прямі і непрямі внески з метою забезпечення функціонування НАТО і здійснення її політики і діяльності. Істотна частка цих внесків є непрямыми і здійснюється у вигляді участі держав-членів в операціях під проводом Альянсу. Країни-члени несуть витрати щоразу, коли погоджуються на добровільній основі виділити підрозділи для участі в операціях НАТО. Так, наприклад, країна, що виділяє винищувачі, несе усі витрати, пов'язані з їхньою експлуатацією. Щодо прямих внесків до загального бюджету НАТО, то такі внески обчислюються за узгодженою формулою розподілу витрат, що ґрунтується на розмірі національного ВВП. Ці внески спрямовуються на фінансування об'єднаних структур НАТО, а також засобів і структур, що перебувають у власності Альянсу.

7. **Стимування.** За п'ять десятиліть після Другої світової війни Альянсу вдалося запобігти тому, щоб холодна війна перетворилася на справжню. Завдяки парасольці безпеки, яку забезпечувала НАТО, народи Європи, Канади і США насолоджувалися перевагами демократичного вибору, верховенства права і бурхливого економічного зростання. Функція стимування Альянсу ґрунтується на відповідному поєднанні ядерного потенціалу і звичайних збройних сил, що і донині залишається центральним елементом стратегії НАТО поряд із зобов'язанням союзників у галузі контролю над озброєннями, роззброєння й нерозповсюдження зброї масового знищення.
8. **Врегулювання криз.** Альянс неодноразово брав на себе відповідальність за підтримання міжнародного миру і безпеки. У 1995 році НАТО сприяла припиненню війни і запровадженню мирної угоди у Боснії-Герцеговині. У 1999 році НАТО допомогла покласти край масовим вбивствам і репресіям у Косові. Сьогодні війська НАТО продовжують нести службу у Косові за мандатом Організації Об'єднаних Націй. Починаючи із 2003 року, санкціонована ООН місія Міжнародних сил сприяння безпеці (МССБ) під проводом НАТО гарантувала те, щоб Афганістан ніколи більше не став притулком для терористів. У 2011 році НАТО втрутилася у ситуацію в Лівії, щоб гарантувати захист цивільного населення згідно з мандатом ООН. Кораблі НАТО ведуть боротьбу з піратством поблизу берегів Сомалі і проводять антитерористичну операцію, патрулюючи води Середземного моря. З лютого 2016 року НАТО забезпечує підтримку у зв'язку з загостренням кризи біженців і мігрантів в Європі. Кораблі ВМС НАТО ведуть збір розвідувальних даних, спостереження і рекогносцировку на підтримку зусиль міжнародної спільноти припинити торгівлю людьми і незаконну міграцію в Егейському морі. Кілька разів сили НАТО долучалися до місій із доправлення гуманітарної допомоги, зокрема після урагану Катріна у США і внаслідок землетрусу у Пакистані у жовтні 2005 року.
9. **Безпека для усіх.** Такі загрози, як тероризм, піратство, розповсюдження зброї масового знищення і кібернапади не визнають кордонів. Ось чому НАТО створила глобальну мережу партнерів із гарантування безпеки, до якої увійшли понад 40 країн світу, а також міжнародні організації, зокрема ООН, Європейський союз, Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) й Африканський союз. У місії НАТО «Рішуча підтримка» в Афганістані беруть участь 13 країн-партнерів, а в операції НАТО у Косові – 8 держав-партнерів. Крім участі країн-партнерів в операціях під проводом НАТО, з початку 90-х рр. ХХ ст. Альянс розбудував широку мережу партнерства, інструментами якої є, зокрема, Рада євроатлантичного партнерства, Середземноморський діалог, Стамбульська ініціатива співпраці, а також відносини з багатьма партнерами в усьому світі, такими як Австралія, Японія й Південна Корея.
10. **Політика відкритих дверей.** Будь-яку європейську державу, що здатна сприяти підтриманню безпеки і відстоювати принципи Альянсу, може бути запрошено вступити до НАТО. Кожна країна має право вільно вирішувати вступати до Альянсу чи ні. Загалом було шість раундів розширення НАТО. У період 1952 – 2009 років 16 європейських країн висловили бажання приєднатися до Альянсу і згодом стали його членами. Процес розширення НАТО сприяв зміцненню миру і безпеки в Європі. 19 травня 2016 року міністри закордонних справ держав-членів НАТО підписали Протокол про приєднання Чорногорії. Внаслідок підписання Протоколу Чорногорія набула статусу «запрошеної країни», що дає змогу її представникам брати участь у засіданнях Альянсу у статусі спостерігачів. Щойно усі 28 держав-членів Альянсу ратифікують Протоком про приєднання, Чорногорія зможе підписати Вашингтонський договір і стати повноправним членом НАТО. Нині є три офіційних претенденти на вступ до Альянсу. Це – Боснія і Герцеговина, Грузія і колишня Югославська Республіка Македонія*. Держави – члени Альянсу індивідуально оцінюють успіх кожної з цих країн на шляху до набуття членства. Щоб стати членом Альянсу, кожна країна-кандидат має реалізувати широкий спектр політичних, економічних і безпекових реформ.

* Туреччина визнає конституційну назву Республіки Македонія.